

*Predlog***ZAKON PROTIV DISKRIMINACIJE**

Na osnovu čl.72. st.1. tač.2. Ustava Republike Srbije, Narodna skupština donosi

**ZAKON PROTIV DISKRIMINACIJE*****Glava I: OPŠTE ODREDBE****Predmet Zakona*

## Član 1.

Ovim zakonom uređuju se zaštita načela jednakosti svih, zabrana diskriminacije, i utvrđuju se oblici posebne zaštite od diskriminacije lica određenih ovim zakonom.

*Definicije pojmova*

## Član 2.

(1) U ovom zakonu:

1. izrazi “*diskriminacija*” i “*diskriminatorско postupanje*” označavaju svako pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje (isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva) u odnosu na lica ili grupe, kao i na članove njihovih porodica, ili njima bliska lica, na otvoren ili prikriven način, a koje se zasniva na rasi, boji kože, precima, nacionalnom ili etničkom poreklu, jeziku, verskim ili političkim ubedenjima, polu, polnom identitetu, seksualnoj opredeljenosti, imovnom stanju, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, invaliditetu, bračnom stanju i drugim ličnim svojstvima (dalje: “lična svojstva”);

2. izrazi “*lice*” ili “*svako*” označavaju onog ko boravi na teritoriji Republike Srbije ili na teritoriji pod njenom jurisdikcijom, bez obzira na to da li je državljanin Republike Srbije, neke druge države ili je lice bez državljanstva;

3. izraz “*građanin*” označava lice koje je državljanin Republike Srbije;

4. izraz “*državni organi*” označava organ zakonodavne, izvršne i sudske vlasti; organ teritorijalne autonomije i lokalne samouprave; organ upravljanja javnih ustanova, zadužbina i drugih tela čiji je osnivač Republika, teritorijalna autonomija ili lokalna

samouprava, kao i organ upravljanja javnih preduzeća ili preduzeća čiji je većinski vlasnik Republika, teritorijalna autonomija ili lokalna samouprava.

5. izraz “*međunarodni sporazum*” označava međunarodni ugovor i svaki drugi međunarodni akt koji obavezuje Republiku Srbiju.

6. Izraz “*dobrovoljni ispitivač diskriminacije*” označava lice koje samostalno ili zajedno sa drugim licima svesno pristupa ličnoj i neposrednoj proveri primene pravila o zabrani diskriminacije u konkretnim slučajevima, javljanjem na objavljeni oglas, odlaskom na mesta na kojima se pružaju javne usluge ili na drugi način.

(2) Svi pojmovi koji se koriste u ovom zakonu u muškom rodu obuhvataju iste pojmove u ženskom rodu.

### *Zaštićena prava i lica*

#### Član 3.

(1) U skladu sa ustavom, zakonom i međunarodnim sporazumom, odredbe ovog zakona odnose se na lice koje boravi na teritoriji Republike Srbije odnosno koje je pod jurisdikcijom Republike Srbije, bez obzira na to da li je državljanin Republike Srbije ili neke druge države ili lice bez državljanstva.

(2) Stranac u Republici Srbiji, u granicama utvrđenim ustavom, zakonom i međunarodnim sporazumom, uživa jednakost i ima slobode, prava i dužnosti kao i građanin Republike Srbije, osim onih sloboda, prava i dužnosti koje neposredno proističu iz državljanstva Republike Srbije.

(3) Od zabrana diskriminacije određenih ustavom, zakonom i međunarodnim sporazumom može se izuzetno odstupiti samo u slučajevima izričito predviđenim ustavom, zakonom i međunarodnim sporazumom u meri u kojoj je to neophodno u demokratskom društvu radi zaštite suvereniteta, teritorijalnog integriteta, javne bezbednosti, reda, zdravlja ili morala, ili poštovanja i zaštite prava i sloboda drugih lica.

(4) Svako ima pravo da ga nadležni sudovi i drugi državni organi Republike Srbije efikasno štite od svih oblika diskriminacije.

## ***Glava II: OPŠTA ZABRANA DISKRIMINACIJE***

### *Načelo jednakosti*

#### Član 4.

Svi su jednaki i uživaju jednak položaj i jednaku pravnu zaštitu bez obzira na lična svojstva.

### *Oblici diskriminacije*

#### Član 5.

(1) Diskriminacija je zabranjena.

(2) Oblici diskriminacije su neposredna i posredna diskriminacija, pozivanje i navođenje na diskriminaciju, pomaganje u diskriminatorskom postupanju i povreda načela jednakih prava i obaveza.

(3) Neposredna diskriminacija postoji ako se lice ili grupa (dalje: "diskriminirani"), u istoj ili sličnoj situaciji, bilo kojim aktom ili radnjom, stavljaju ili su stavljeni u nepovoljniji položaj, ili bi mogli biti stavljeni u nepovoljniji položaj, zbog njegovog odnosno njihovog ličnog svojstva.

(4) Posredna diskriminacija postoji ako se lice ili grupa, zbog njegovog odnosno njihovog ličnog svojstva, stavlja u nepovoljniji položaj, donošenjem akta ili preduzimanjem radnje, koja je prividno zasnovana na načelu jednakosti i nediskriminacije, osim ako je taj akt ili radnja opravdana zakonitim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su primerena i nužna.

(5) Diskriminacija postoji i u slučaju:

- ako se prema diskriminisanom neopravdano postupa gore nego što se postupa ili bi se postupalo prema drugome, isključivo ili uglavnom zbog toga što je diskriminirani tražio, odnosno namerava da traži pravnu zaštitu od diskriminacije ili zbog toga što je ponudio ili namerava da ponudi dokaze o diskriminatorskom postupanju;
- udruživanja radi vršenja diskriminacije, odnosno delovanja političkih, sindikalnih i drugih organizacija koje je usmereno na kršenje ustavom, zakonom i međunarodnim sporazumom zajamčenih sloboda i prava ili na izazivanje nacionalne, rasne, verske i druge mržnje, razdora ili netrpeljivosti;
- ako se prema diskriminisanom očigledno ponižavajuće postupa, isključivo ili uglavnom zbog njegovog ličnog svojstva.

#### *Načelo jednakih prava i obaveza*

##### Član 6.

(1) Svi građani imaju jednaka prava i obaveze.

(2) Ne smatraju se povredom načela jednakih prava i obaveza niti diskriminacijom:

1. odredbe zakona, propisa, kao ni odluke ili posebne mere, donete u cilju poboljšanja položaja etničkih, verskih, jezičkih i drugih manjina ili drugih grupa ili lica kojima se pruža posebna zaštita, neophodna za uživanje i ostvarivanje njihovih prava pod istim uslovima pod kojima ih uživaju i ostvaruju drugi;

2. donošenje odnosno zadržavanje postojećih akata i mera čiji je cilj otklanjanje ili popravljavanje nepovoljnog položaja etničkih, verskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa ili lica kojima se pruža posebna zaštita;

3. zakonom ili drugim pravnim propisom utvrđeni uslovi, odnosno na osnovu tih propisa doneti pojedinačni pravni akti za zasnivanje takvog radnog odnosa u kojem između poslodavca i radnika mora postojati blizak odnos ili odnos poverenja ili sličnost u pogledu političkih ili verskih opredeljenja, odnosno kod koga je potrebno da radnik poseduje neko naročito lično svojstvo radi uspešnog obavljanja radnih zadataka, pod uslovom da je cilj zasnivanja takvog odnosa zakonit i da je potreba za naročitim ličnim svojstvom opravdana;

4. uskraćivanje strancu, u granicama ustava, zakona i međunarodnog sporazuma, onih sloboda i prava koje neposredno proističu iz državljanstva.

#### *Povreda načela jednakih prava i obaveza*

##### Član 7.

Povreda načela jednakih prava i obaveza postoji:

1. ako se diskriminisanom isključivo ili uglavnom zbog njegovog ličnog svojstva neopravdano uskraćuju prava i slobode, odnosno nameću obaveze koje se u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne nameću drugom licu ili grupi;
2. ako su cilj ili posledica preduzetih mera neopravdani, i
3. ako ne postoji srazmera između preduzetih mera i cilja koji se ovim merama ostvaruje.

#### *Teški oblici diskriminacije*

##### Član 8.

Posebno je zabranjeno i kažnjivo:

- izazivanje, podsticanje i raspirivanje nacionalne, rasne, verske i druge neravnopravnosti, mržnje, razdora ili netrpeljivosti;
- propagiranje ili smišljeno vršenje diskriminacije od strane državnih organa, u postupcima pred državnim organima, putem javnih glasila, u političkom životu, prilikom pružanja javnih usluga, u oblasti radnih odnosa, obrazovanja, kulture, sporta i sl.;
- propagiranje rasne, nacionalne ili etničke superiornosti;
- ropstvo, trgovina ljudskim bićima, aparthejd, genocid, etničko čišćenje i njihovo propagiranje.

#### *Zabrana ispisivanja i isticanja diskriminatorskih poruka i simbola*

##### Član 9.

Zabranjeno je ispisivanje i isticanje na javnim mestima i širenje na drugi način poruka i simbola kojima se poziva na diskriminatorsko postupanje prema drugim licima.

#### *Obaveze države*

##### Član 10.

Država je dužna:

- da svima obezbedi uživanje prava i sloboda bez diskriminacije s obzirom na lična svojstva, kao i da udovolji opravdanim interesima diskriminisanih;
- da preduzme sve potrebne mere radi prevencije i suzbijanja diskriminacije u javnom životu;
- da građanima koji zbog siromaštva ne uživaju pravnu jednakost, obezbedi besplatni pravni savet i zakonske uslove za ostvarivanje njihovih prava;
- da obaveštava javnost o sadržini i poslediciama pravila i mera donesenih odnosno preduzetih protiv diskriminacije;
- da organizuje obuku o pravilima i merama protiv diskriminacije za sve zaposlene u državnim organima.

#### *Opšta zabrana zloupotrebe prava*

##### Član 11.

Zabranjeno je vršenje prava utvrđenih ovim zakonom protivno cilju u kome su priznata ili sa namerom da se povrede ili ograniče prava drugih ili da se izazovu ozbiljne posledice po bezbednost zemlje, javni poredak i moral.

### ***Glava III: POSEBNI SLUČAJEVI DISKRIMINACIJE***

#### *Diskriminacija u postupcima pred državnim organima*

##### Član 12.

(1) Svako ima pravo na jednak pristup i jednaku zaštitu svojih prava pred sudovima i drugim državnim organima.

(2) Diskriminatorsko postupanje prema učesniku u postupku pred sudom ili drugim državnim organom utvrđuje se kao razlog za pravni lek ili pravno sredstvo u zakonu kojim se uređuje taj postupak.

(3) Diskriminatorsko postupanje sudije i sudije porotnika smatra se nesavesnim vršenjem sudijske funkcije, a ponovljeno diskriminatorsko postupanje službenog lica smatra se težom povredom radne obaveze.

(4) Diskriminatorsko postupanje javnog tužioca, naročito diskriminatorski izbor okrivljenog u krivičnom gonjenju, smatra se nesavesnim vršenjem tužilačke funkcije.

#### *Diskriminacija u oblasti radnih odnosa*

##### Član 13.

(1) Pod diskriminacijom u oblasti radnih odnosa naročito se smatra:

-svako pravljenje razlike, prikriivanje ili netačno prikazivanje podataka od značaja za zasnivanje radnog odnosa, isključenje ili davanje prvenstva zasnovanog na ličnim svojstvima, koje narušava ili ima za cilj da naruši jednakost mogućnosti ili postupanja u pogledu zapošljavanja, vršenja zanimanja, ili prestanka rada;

-narušavanje jednakih mogućnosti zasnivanja radnog odnosa ili uživanja pod jednakim uslovima svih prava iz radnog odnosa ili prava u vezi sa radnim odnosom, kao što su pravo na rad, na slobodan izbor zaposlenja, na napredovanje u službi, na stručno usavršavanje, na jednaku nadoknadu za rad jednake vrednosti, na pravične i zadovoljavajuće uslove rada, na odmor i razonodu, na obrazovanje i stupanje u sindikat, na zaštitu od nezaposlenosti i sl.

(2) Ne smatra se diskriminacijom pravljenje razlike, isključenje ili davanje prvenstva zbog objektivnih specifičnosti određenog zaposlenja, kao i posebna socijalna zaštita naročito ugroženih kategorija radnika (majke, trudnice, maloletnici, invalidi i sl.).

#### *Diskriminacija u pružanju javnih usluga*

##### Član 14.

(1) Smatra se da se u oblasti pružanja javnih usluga diskriminatorski postupa naročito ako se licu ili grupi, isključivo ili uglavnom zbog njihovih ličnih svojstava:

-odbije pružanje usluge;

-za pružanje usluge traži ispunjenje uslova koji se ne traže od ostalih lica ili grupa;

-usluga pruža docnije iako su je zatražili i za nju ispunili uslove pre drugih lica ili grupa.

(2) Lice za koje se utvrdi da je u pružanju javnih usluga postupalo diskriminatorski, kazniće se prekršajno, a ako je diskriminatorski postupalo na radu ili u vezi sa radom na radnom mestu, odgovaraće i disciplinski za težu povredu radne obaveze.

#### *Diskriminacija u oblasti verskih prava*

##### Član 15.

Pod diskriminacijom u oblasti verskih prava smatra se svaki oblik diskriminacije lica ili grupe koji pripadaju jednoj veroispovesti ili nisu vernici, a naročito:

-povreda načela odvojenosti države i verskih zajednica i postupanje protivno obavezi nepristrasnosti države prema verskim zajednicama, kao što su obezbeđivanje posebnih sloboda i prava pripadnicima pojedinih veroispovesti u odnosu na druge, neopravdano odbijanje priznanja pojedinih verskih zajednica i sl.;

-povreda načela slobodnog ispovedanja vere, kao što su uskraćivanje prava na sticanje, održavanje i promenu verskih uverenja, uskraćivanje prava na izražavanje verskih uverenja, postavljanje neopravdanih zahteva pripadniku jedne veroispovesti da postupa protivno svojim verskim uverenjima i sl.

#### *Diskriminacija zbog pola*

##### Član 16.

(1) Diskriminacijom zbog pola smatra se naročito:

-omalovažavanje i uznemiravanje s obzirom na pol;

-uskraćivanje prava ili javno ili prikriveno priznavanje pogodnosti prilikom zasnivanja radnog odnosa i u radnom odnosu s obzirom na pol;

-neopravdano razdvajanje dece u bilo kom vidu i obliku obrazovanja, s obzirom na pol;

-javno pozivanje na davanje prednosti deci jednog pola u odnosu na decu drugog pola, u vaspitnom i obrazovnom procesu, kao i

-svako drugo postupanje koje vređa načelo ravnopravnosti žene i muškarca.

(2) Zakonske i druge mere predviđene radi obezbeđenja posebne pravne, ekonomske i socijalne zaštite žena, kao i radi podsticanja žena na učešće u političkom i javnom životu ne smatraju se diskriminacijom.

#### *Diskriminacija zbog polnog identiteta i seksualne opredeljenosti*

##### Član 17.

(1) Polni identitet i seksualna opredeljenost je privatna stvar i niko ne može biti pozvan da se javno izjasni o svom polnom identitetu i seksualnoj opredeljenosti.

(2) Svako ima pravo da javno izrazi svoj polni identitet i seksualnu opredeljenost.

(3) Diskriminatorско postupanje zbog pretpostavljenog ili javno izraženog polnog identiteta ili seksualne opredeljenosti je zabranjeno.

(4) Prava priznata u st. 1. i 2. ovog člana odnose se i na slučajeve transeksualnosti.

#### *Diskriminacija dece*

##### Član 18.

(1) Svako dete ima pravo da mu porodica, društvo i država pruže jednaku zaštitu koju zahteva njegov status maloletnika.

(2) Zabranjena je diskriminacija dece prema bračnom odnosno vanbračnom rođenju, imovnom stanju i društvenom položaju roditelja odnosno staratelja i drugim ličnim svojstvima.

#### *Diskriminacija u oblasti obrazovanja i stručnog osposobljavanja*

##### Član 19.

(1) Pod diskriminacijom u oblasti preškolskog i školskog obrazovanja i stručnog osposobljavanja smatra se svako pravljenje razlike, isključivanje, ograničavanje ili povlašćivanje, zasnovano na ličnim svojstvima, koje ima za cilj ili za posledicu da naruši jednakost u obrazovnom procesu i stručnom osposobljavanju, a naročito:

- da onemogućí pristup raznim vrstama ili stepenima obrazovanja;
- da ograniči školovanje na niži stepen;
- da uvede ili održava posebne školske sisteme ili škole za određena lica ili grupe, osim slučajeva predviđenih u stavu 2. ovog člana, ili
- da određeno lice ili grupu stavi u položaj koji nije u skladu sa dostojanstvom čoveka.

(2) Ne smatra se diskriminacijom:

- uvođenje ili održavanje posebnih školskih sistema ili škola za učenike različitog pola, ako ti sistemi ili škole obezbeđuju jednak pristup školovanju, ako imaju nastavni kadar odgovarajućih kvalifikacija, ako raspolažu školskim zgradama i opremom odgovarajućeg kvaliteta i ako omogućuju da se sprovodi nastava po odgovarajućim programima;

- uvođenje ili održavanje, iz verskih ili jezičkih razloga, posebnih školskih sistema ili škola sa nastavom, koja odgovara izboru roditelja ili staratelja učenika, ako je uključivanje u te sisteme ili pohađanje tih škola dobrovoljno i ako su nastava koja se u njima sprovodi, zaposleno nastavno osoblje, zgrada u kojoj se nastava održava i neophodna oprema, u skladu sa propisima donetim ili odobrenim od strane nadležnih organa;

- uvođenje ili održavanje privatnih škola, ako one nemaju za cilj isključenje bilo koje grupe, i ako je nastava koja se u njima sprovodi saglasna propisima donetim ili odobrenim od strane nadležnih organa.

#### *Diskriminacija manjina*

##### Član 20.

(1) Zabranjen je svaki oblik diskriminacije na rasnoj, nacionalnoj, etničkoj i jezičkoj osnovi prema manjinama i njihovim pripadnicima.

(2) Manjinama i njihovim pripadnicima ne mogu se ukidati ili ograničavati posebna prava koja imaju cilj očuvanje njihovog identiteta, a naročito:

- sloboda izbora i upotrebe ličnog imena i imena njihove dece i upisivanja tih imena u sve javne isprave i prema jeziku i pravopisu pripadnika manjine;
- sloboda privatne i javne upotrebe maternjeg jezika;
- službena upotreba jezika etničkih manjina;
- pravo na negovanje tradicije i razvijanje kulture;
- pravo na obrazovanje na maternjem jeziku i na učenje tog jezika;
- pravo upotrebe nacionalnih simbola;
- pravo na izdavanje i distribuciju javnih glasila i na osnivanje i delatnost kulturnih ustanova na maternjem jeziku;
- pravo saradnje i udruživanja sa sunarodnicima u zemlji i inostranstvu.

(3) Zakoni, odluke i mere koji se donose radi poboljšanja položaja manjina i njihovih pripadnika ne smatraju se diskriminacijom u smislu ovog zakona.

#### *Diskriminacija zbog političkih ubeđenja*

##### Član 21.

(1) Zabranjena je svaka diskriminacija zbog političkih ubeđenja.

(2) Ne smatraju se diskriminacijom zakonska ograničenja uvedena radi sprečavanja propagande i prakse fašizma, nacizma, rasizma i klasne diskriminacije, kao najtežih oblika diskriminacije.

#### *Diskriminacija osoba sa invaliditetom*

##### Član 22.

(1) Pod diskriminacijom osoba sa invaliditetom naročito se smatra:

- onemogućavanje ili otežavanje pristupa sistemu zdravstvene zaštite;
- uskraćivanje prava na zdravstvenu zaštitu, redovni medicinski tretman i lekove, rehabilitaciona sredstva i mere, a prema posebnim potrebama ovih lica;
- uskraćivanje prava na brak, prava na stvaranje porodice i drugih prava iz oblasti bračnih i porodičnih odnosa;
- uskraćivanje prava na redovno, više i visoko školovanje;
- uskraćivanje prava na rad i prava iz radnog odnosa i sl.

(2) Smatra se da postoji diskriminacija lica iz st.1. ovog člana ako nisu preduzete mere radi udovoljavanja njihovim opravdanim interesima, kao što su:

- mere za osiguranje pristupa javnim i državnim službama, kao i mere za osiguranje nesmetane komunikacije sa zaposlenima u ovim službama;
- mere za osiguranje pristupa zgradama, stanovima, ulicama, pešačkim prelazima, sredstvima javnog saobraćaja, muzejima, bibliotekama i drugim mestima boravka;
- finansijske i mere fiskalne politike usmerene na pomoć u nabavci posebnih pomagala i opreme;
- mere za osiguranje pristupa javnim informacionim i telekomunikacionim sistemima;

- mere za obezbeđivanje posebnih uslova za rad i u toku rada;
- garancije prava beneficiranog radnog staža;
- mere za omogućavanje praćenja školske nastave i učenja;
- mere i prava socijalne zaštite;
- mere za omogućavanje bavljenja sportom, rekreacijom, umetničkim i drugim kulturnim aktivnostima i sl.

*Diskriminacija s obzirom na zdravstveno stanje*

Član 23.

- (1) Zabranjena je diskriminacija lica s obzirom na njegovo zdravstveno stanje.
- (2) Zabranjeno je prisilno zadržavanje u zdravstvenoj ustanovi, aziliranje ili preduzimanje bilo koje druge prisilne medicinske mere, osim u slučajevima i na način izričito predviđen zakonom.
- (3) Prisilno lečenje i aziliranje lica zaraženih HIV infekcijom nije dozvoljeno.

***Glava IV: MEHANIZMI ZAŠTITE***

*Zaštita pred Ustavnim sudom Republike Srbije*

Član 24.

Radi zaštite od diskriminacije može se pokrenuti postupak pred Ustavnim sudom Republike Srbije, podnošenjem ustavne žalbe.

*Zaštita u upravnom postupku i upravni spor*

Član 25.

- (1) U upravnom postupku dozvoljena je žalba ili drugo pravno sredstvo zbog diskriminacije.
- (2) Protiv konačnog upravnog akta kojim se vrši diskriminacija dozvoljeno je pokretanje upravnog spora prema pravilima utvrđenim zakonom.

*Neposredno obraćanje međunarodnim organizacijama i telima*

Član 26.

Radi zaštite od diskriminacije građani i druga lica, odnosno grupe mogu se neposredno obratiti međunarodnim telima na način utvrđen međunarodnim sporazumom.

***Glava V: GRAĐANSKOPRAVNA ODGOVORNOST***

*Sudska nadležnost i postupak*

Član 27.

(1) Svako ko je povređen diskriminatorским postupanjem ima pravo da podnese tužbu okružnom sudu.

(2) Tužba i predlog za izdavanje privremene mere podnose se sudu iz st.1. ovog člana na čijem se području nalazi prebivalište, odnosno sedište tužioca, a ako tužilac nema prebivalište odnosno sedište u Republici, sudu na čijem području tuženi ima prebivalište odnosno sedište.

(3) U postupku se shodno primenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku.

(4) Postupak je hitan.

(5) Rok za žalbu iznosi osam dana.

(6) Drugostepeni sud odlučuje o žalbi u roku od trideset dana od dana podnošenja žalbe.

(7) Revizija je uvek dopuštena.

#### *Tužbe* Član 28.

Tužbom iz čl. 27. ovog zakona može se tražiti:

1. zabrana izvršenja radnje od koje pretil povreda, zabrana daljeg vršenja radnje povrede, odnosno zabrana ponavljanja radnje povrede (tužba za propuštanje);

2. izvršenje radnje radi uklanjanja stanja povrede (tužba za uklanjanje);

3. utvrđenje da je tuženi prema tužiocu diskriminatorски postupao (tužba za utvrđenje);

4. naknada materijalne i nematerijalne štete (tužba za naknadu štete); i

5. objavljivanje presude donete povodom neke od tužbi iz tačaka 1-4 ovog člana.

#### *Privremena mera* Član 29.

(1) Lice čije bi pravo ili interes mogli biti povređeni diskriminatorским postupanjem može zahtevati da sud privremenom merom zabrani diskriminatorско postupanje do pravosnažnog okončanja postupka, kao i da zapreti da se za slučaj diskriminatorскоg postupanja suprotnog zabrani plati primerena svota novca predlagачu.

(2) Predlagач mora učiniti verovatnim da postoji konkretna opasnost povrede prava zbog diskriminatorскоg postupanja i da bi bez izricanja privremene mere nastupila znatnija materijalna ili nematerijalna šteta.

(3) O predlogu sud odlučuje u roku od 48 sati od prijema.

(4) Prigovor protiv odluke o izdavanju privremene mere izjavljuje se u roku od 48 sati od prijema odluke, a sud o prigovoru odlučuje u roku od narednih 48 sati.

#### *Pretpostavka krivice i teret dokazivanja* Član 30.

(1) Ne može se dokazivati da je neposredna diskriminacija učinjena bez krivice, ako je među strankama nesporno ili je sud utvrdio da je izvršena radnja neposredne diskriminacije.

(2) Ako diskriminirani učini verovatnim da je pretrpeo akt diskriminacije, teret dokazivanja da usled tog akta nije došlo do povrede načela jednakosti, odnosno načela jednakih prava i obaveza, snosi protivna stranka.

#### *Tužbe drugih lica*

##### Član 31.

(1) Pravo na podnošenje tužbe iz čl.28. tač. 1., 2., 3. i 5. ovog zakona, pravo na podnošenje predloga iz čl.29. ovog zakona, kao i pravo na pokretanje izvršnog postupka pripada:

- domaćim i stranim organizacijama za zaštitu diskriminiranih grupa, odnosno zaštitu ljudskih prava;
- dobrovoljnim ispitivačima diskriminacije iz čl.2. st.1. tač.6. ovog zakona;

(2) Ako se diskriminatorno postupanje tiče isključivo određenog lica, organizacija, odnosno dobrovoljni ispitivač iz stava 1. ovog člana može podneti tužbu odnosno predlog samo uz njegov pristanak.

(3) Ako dobrovoljni ispitivač nije podneo tužbu, sud ga može saslušati kao svedoka, a ako je podneo tužbu, može biti saslušan kao stranka.

### ***Glava VI: DISCIPLINSKA I KAZNENA ODGOVORNOST***

#### *Disciplinska odgovornost za diskriminatorno postupanje u radnom odnosu*

##### Član 32.

(1) Zaposleni koji svojom krivicom diskriminatorski postupaju čini težu povredu radne obaveze za koju mu se može izreći novčana kazna ili privremeno udaljenje sa radnog mesta prema odredbama zakona kojim se uređuje rad i radni odnos.

(2) Zaposleni koji svojom krivicom ponovi diskriminatorno postupanje uprkos pismenoj opomeni poslodavca zbog ranijeg diskriminatornog postupanja, može biti kažnjen disciplinskom merom prestanka radnog odnosa.

(3) Kaznena odgovornost ne isključuje disciplinsku odgovornost iz st.1. i 2. ovog člana.

#### *Novčane kazne za prekršaj*

##### Član 32.

Novčanom kaznom od 15.000 do 150.000 dinara kazniće se za prekršaj svako ko:

1. ispiše ili istakne na javnom mestu ili na drugi način širi poruke i simbole kojima se poziva na diskriminatorno postupanje prema drugim licima (čl.9. st.1.);
2. naruši ili ima za cilj da naruši jednakost mogućnosti ili postupanja u pogledu zapošljavanja, vršenja zanimanja ili prestanka rada, kao i ko naruši jednake mogućnosti zasnivanja radnog odnosa ili uživanja, pod jednakim uslovima, svih prava iz radnog odnosa ili prava u vezi sa radnim odnosom (čl.13. st.1.);
3. odbije da pruži javnu uslugu, ili za pružanje usluge traži ispunjenje uslova koji se ne traže od ostalih lica ili grupa, ili ko uslugu pruži docnije, iako je zatražena i uslovi za nju ispunjeni pre drugih lica ili grupa (čl.14. st.1.);

4. povredi načelo odvojenosti države i verskih zajednica, odnosno postupi protivno obavezi nepristrasnosti države prema verskim zajednicama, kao i ko povredi načelo slobodnog ispovedanja vere (čl.15.);
5. povredi načelo ravnopravnosti žene i muškarca (čl.16. st.1.);
6. povredi slobodu izbora i izražavanja polnog identiteta i seksualne opredeljenosti (čl.17. st.1. i 2.);
7. povredi načelo jednake zaštite maloletnika (čl.18. st.1.);
8. naruši jednakost u obrazovnom procesu ili stručnom osposobljavanju (čl.19 st.1.);
9. manjinama ili njihovim pripadnicama ukine ili ograniči posebna prava, koja imaju za cilj očuvanje njihovog identiteta (čl.20. st.2.);
10. povredi zabranu diskriminacije zbog izražavanja političih ubedenja (čl.21. st.1.);
11. postupa suprotno zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom (čl.22. st.1. i 2.);
12. izvrši prisilne medicinske mere (čl.23. st.2. i 3.).

*Ostale kazne za prekršaj*

Član 33.

(1) Ako su usled diskriminatorskog postupanja nastupile naročito teške posledice, kao što su diskriminacija većeg broja lica ili prouzrokovanje velike materijalne štete, uz novčanu kaznu iz člana 32. ovog zakona, može se izreći zabrana vršenja određenih poslova odgovornom licu u trajanju od 3 meseca do 1 godine ili zabrana poslodavcu ili drugom fizičkom licu koji obavlja privrednu ili drugu delatnost ili pruža uslugu, vršenja delatnosti u trajanju od 3 meseca do 1 godine.

(2) Uz izricanje novčane kazne, prekršajni organ, za prekršaj:

- iz čl.32. tač.1. ovog zakona, će obavezati prekršioca da nadoknadi troškove dovođenja u prethodno stanje objekta na kome su poruka ili simbol ispisani ili istaknuti; odluka o naknadi troškova ima svojstvo izvršne isprave.

- iz čl.32. tač.2. ovog zakona, može izreći meru zabrane učešća u organima koji odlučuju o zasnivanju radnog odnosa za vreme od 3 meseca do 1 godine;

- iz čl.32. tač.5. ovog zakona, može izreći prekršiocu meru zabrane približavanja na radnom ili drugom javnom mestu diskriminisanom licu za vreme od 3 meseca do 1 godine;

- iz čl.32. tač.12. ovog zakona, može izreći prekršiocu meru zabrane približavanja na mestu na kome se obavlja lečenje ili drugom javnom mestu diskriminisanom licu za vreme od 3 meseca do 1 godine.

(3) Ako prekršilac ne poštuje zabrane iz st.2, alineje 2.-4. ovog člana, zabrana će se sprovesti shodnom primenom pravila Zakona o izvršnom postupku o obavezi koju može izvršiti samo dužnik.

***Glava VII: PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE***

*Stupanje na snagu*

Član 34.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana po objavljivanju.

*Nadzor nad sprovođenjem Zakona*  
Član 34.

Nadzor nad sprovođenjem Zakona sprovodi ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.